

Izdavatelj in urednik:
Andrej Žumer,
 nadučitelj in c. kr. okrajni šolski nadzornik.

Št. 7.

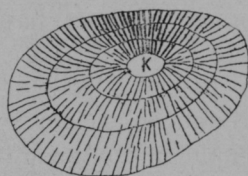
Ljubljana, 1. malega travna 1891. XXXI. leto.

Vsebina: Prof. Fr. Orožen — Ljubljana: O zemljepisnem pouku. — L. Letnar: O sestavi podrobnega učnega načrta. — Statistični pregled ljudskega šolstva na Kranjskem v letu 1888/89. — Lj. Stiasny — Kamnik: Podobice v abecedniku. — J. Marn: Knjiga Slovenska. — Književnost. — Listek. — Naši dopisi: Iz Žabnice. — Z Dolenjskega. — Z Jesenic na Gorenjskem. — Društveni vestnik. — Vestnik. — Uradni razpisi učiteljskih služeb. — Listnica uredništva.

O zemljepisnem pouku.

Če so učenci razumeli na zemljevidu risanje s „črtkanjem“, bode jim lahko razumeti risanje z „odtemnjavo“, ki se tudi drži gledé risanja gorskega pobočja načela, „čim strmeje tem temneje in čim nižje tem svetleje.“ Pri „odtemnjavi“ kažejo mesto črtek s čopičem temneje ali svetleje narisani deli višja ali nižja tla. Po načinu „odtemnjave“ je izdelan Freyerjev nastenski zemljevid Kranjske. Drugi zemljevidi, kakor n. pr. hipsometrični, geologični, etnografični i. dr. se v ljudski šoli itak redkokdaj rabijo in če bi učitelj prišel v položaj, poslužiti se takih zemljevidov, zadostovalo mu bode na zemljevidu naznačena „barvna lestvica (Farbenscala)“. — Ako učenci dobro razumejo risanje gorovja s črtkanjem in si pridobijo pravi pojem o dotične dežele reliefu, premagal je učitelj gotovo najtežavnejši del v zemljepisnem pouku. — Laže se dajo potem tolmačiti druga konvencionalna znamenja

pri gorovji kakor n. pr. kope in sploh vrhunci, rebro, sedlo, kadunja, žleb i. dr.

K = kopa.

Krive črte so izohipse t. j. črte, ktere vežejo točke jednake višine. Večja strmina je tam, kjer so izohipse bližje skupaj.

Pri kopah so razdeljene črtke posebno tam, kjer so izohipse bolj narazen, sicer bi bila slika na bolj položnem pobočji napačna in nelepa. Kope imajo vedno (če tudi prav malo) vodoravno bolj okroglo ploskev, ki je belo naznačena in dostikrat tudi radi razločnosti večja, nego ji pristaje po merilu.

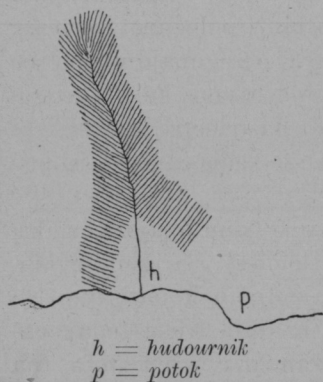
Neko sličnost s kopami imajo kraške kadunje (Karstlöcher) na zemljevidu, ker je tudi kadunje dno belo narisano. Na zemljevidih kraških dežel treba tedaj paziti, da se ne zamenja kadunja (na

Krasu tudi „dol“ imenovana) ali rupa t. j. manjša kadunja s kopo. To se pa dá lahko razločevati, ker se nahajajo med kopami sedla, kadunjam pa manjkajo sedla. Take „kadunje“ so n. pr. Velika Kolčivka pri Planini, pri Škocjanu ob goriški meji, pri Bazovici vzhodno od Trsta. Manjše kadunje najdemo pri Strmci (sev. od Postojine) in pri Studenem (zah. od Planine); mnogo kadunj je pa pri Rakeku. Prav poučno nam kaže te kadunje Paulinjev zemljevid okolice postojinske in na podlagi tega izdelan relief.

Tudi sedlo ima malo vodoravno ploskev, ki je četrtoogata in mora bela ostati. Konvencionalno znamenje za sedlo je]].

Pri žlebu se slikajo črtke proti najnižji točki t. j. proti početku žleba ter se dotikajo žlebane črte (Verschneidungslinie), s katero tvorijo kote. Tam, kjer je žleb vodoraven, stojé črtke navpično na žlební črti. Ako pa črtke tvorijo navzgor z žleбно črto ostre kote, nagnjen je žleb. Čim strmejši je žleb, tem ostrejši so koti, katere tvorijo črtke z žleбно črto.

Iz leže kop in sedel, ki značijo najvišje dele, dá se določiti, kje je rob ali žleb, sploh ako vodi dotični predmet navzgor ali nizdoli. Na vse to treba paziti, da se ne dobi napačen pojem o kakem kraju ali kaki deželi. Natančno so vsi ti predmetje samo na specijalnem zemljevidu naznačeni. Čim manjši pa je zemljevid, tem bolj izginejo na njem posamezni predmeti.

Manj težave dela tolmačenje v o d o v j a na zemljevidu. Razumno opazovanje vodá in njih razdelitve v posameznih deželah in zemljinah razjasni tudi druge to-

pografične odnašaje. Lahko bode otroke prepričati, da leži izvir reke ali potoka vedno više nego njega ustje in že iz tega bodo otroci pri ogledovanji zemljevida dobili jasneje pojmove o tem, kje se tla vzdigujejo ali znižujejo.

Potoki in pritoki se rišejo z bolj tanko črto nego velotok, ki se mora poznati že na prvi pogled; čim bliže ustja, tem debelejša postane črta reke ali veletoka, s čimer se tudi naznači, da postaja reka vedno večja. Reke nam dajó gledé smeri, ustja in drugih značilnih posebnostij dosti prilik v primerjanje. N. pr. gore so veliki vodnjaki posameznih dežel, katerih blagostanje je v mnogem obziru odvisno od takih gorá. Večina mest in večjih naselbin leži ob rekah, po katerih se vrši velik del prometa. Večje naselbine najdemo tam, kjer se izliva velik dotok v reko, kjer reka prihaja z gorovja v ravnino, ali ob ustji rek itd. Brez težav bodo otroci spoznali na zemljevidu morje, jezera, ribnjake in močvirje.

Velevažna je človeških bivališč medsebojna leža za promet in trgovino in zategadelj treba dobro poznati na zemljevidu zaznamovana občila. Lahko bode otrokom razložiti konvencionalna znamenja za mesta, trge, vasi, železnice, ceste, meje i. dr., kar se še potrebuje v ljudski šoli. Natančno risan zemljevid nam kaže tudi, kje se cesta vzdiguje, pada ali pa kje je plano izpeljana. Navpično na cesto risane črte značijo, da cesta ob pobočji gore plano nadaljuje. Poševne črtke, pa kažejo, da se cesta vspenja ali pa pada, kar se lahko razvidi. — Ako gledamo iz višine ali iz zrakoplava na zemeljsko površje, vidijo se nam ceste in železnice kakor tudi reke in potoki kot črte, katere nam tedaj radi sličnosti služijo v zaznamovanje imenovanih zemljepisnih predmetov na zemljevidu. —

Mesta, trge in vasi nam naznačijo na zemljevidu krogi in pike, ker se nam pri pogledu z zračne višine kažejo samo še v

tej obliki in sicer manjše naselbine kot pike, večja mesta kot krogi.

Vsakovrstne meje zaznamujemo s pikami in črtami, močnejšimi in slabejšimi v različnih sestavah.

Otroci bodo sami izprevideli, kako važna so občila za promet in blagostanje dežel. Razvideli bodo, da mora biti ljudstvo bolj gosto naseljeno v takih krajih, kjer je mnogo tovarnic rudnikov, kateri dajo več zaslužka. V goratih krajih, kjer ni takih tovarnic, bodo pa našli bolj redko prebivalstvo itd.

Že prej se je omenilo, da mora biti pri čitanji zemljevidov podlaga šolskega okolišča načrt ali zemljevid ter če le mogoče tudi okoliša kalup. Otroci morajo dobro poznati šolski okoliš z gorami in dolinami, z rekami in potoki, nadalje gledé prebi-

valcev, občil, živalij, rastlin in kamenja, cerkva, šole in drugih zavodov in naprav. Kar leži izven šolskega okoliša, otroci že manj poznajo iz svojega opazovanja. — Na šolskega okraja zemljevidu bode treba že večkrat v duhu prepotovati kako cesto; učenci bodo čitali iz tega zemljevida, skozi katera mesta, trge in vasi potujemo; katera gore, reke, potoki, gradovi, pota in sploh občila so na tej in oni strani ceste. Tudi se morajo učenci dobro zavedati gledé straniš nebá ter sposobni biti vsako daljavo zmeriti na zemljevidu. Pri tem načinu pouka je učenec vedno delaven; kajti on mora vse, kar mu ponuja zemljevid, iz tega sam najti. Zraven tega si pa še pridobi učenec neko spretnost in gotovost v čitanji zemljevidov.

Prof. Fr. Orožen — Ljubljana.

O sestavi podrobnega učnega načrta.*)

(Govoril pri društvenem zborovanji L. Letnar mes. malega travna 1890.)

glasil sem se pri zadnjem zborovanji, da spregovorim danes nekaj o sestavi podrobnega učnega načrta, ker sem ravno jaz dal največ povoda, da se to prevažno delo pričanja v nas zvrševati. V dolžnost sem si to štel; a nikakor nočem s to razpravo trditi, da le jaz pravo mislim, še manj, da bi hotel Vam to ali ono pot predpisovati, marveč namen mi je vzbuditi pomisli o jednostavni sestavi na podlagi vzgleda, katerega Vam hočem podati in pojasniti ter tako pokazati pot, po katerem bi bilo skupno delovanje možno.

Ker bode to delo produkt skupnega našega delovanja, mora biti vender kolikor moč temeljito, potem bode imelo kaj cene. Ko sem izročil zapisnik naše lanske

okrajne učit. konferencije sl. c. kr. okr. š. svetu, da ga odpošlje vis. c. kr. deželnemu š. svetu, omenil je velečenjeni g. glavar: Podrobni načrt toraj mislite sestaviti. Dobro! a skrbite, da ga izdelate v resnici dobro, če se tudi leta dolgo ž njim trudite! Ako je našej š. oblasti mar do tega, kako bomo to nalogo rešili, koliko bolj mora biti nam vsem na tem, da bode naše delo kaj vredno, da bode pripoznano.

Po zadnji okr. konferenciji, pri kateri smo soglasno sklenili lotiti se tega dela že v tek. letu, premišljeval sem premnogokrat sam, a tudi občevaje s sodrugi, kako bi se ta zadača sigurneje, po krajšem a zanesljivem načinu rešiti mogla ter končno spoznal, ozirajoč se na svoj načrt, na tednik in lastno skušnjo, da je jedino koncentracija učne tvarine pravi način izdelovanja.

Kaj hočemo pravo za pravo, bi morda še danes kateri g. tovarišev vprašal? Na

*) V 1. št. objavljeno naznanilo, da bode poročevalec priobčeval »Podrobni učni načrt za jednorazrednice« ni pravo, ker je bil namenjen priobčiti le govor o sestavi podrobnih načrtov sploh in ga pojasniti z načrtom v prilogah.

to odgovarjam: Napredovati v naših učnih vspehih! Saj se trudimo dan za dnem le za to! Kdo bi torej ne hotel iskati tega, po čemur vedno hrepeni? In kaj so naši vspehi? Naš ponos! Učitelj naj zgubi stanovski ponos, kaj je potem? — Odgovor Vam samim prepuščam. In bolj kot kdaj nam je treba ravno v tej dobi bodriti drug družega, netiti ponos celo v ponosnem. Vsi veste, kakšna je doba naša, pa naj bi se še pozitivno moglo reči, da nam ni mar dvigniti svojega stanovskega stališča, da nam ni mar naloge svoje v vsem obsegu zvrševati, ne vem s kakim pogumom oglasil bi se učitelj pred svetom? — A ker je nasprotno, ker se zaveda dolžnostij svojih, brani tudi ponosno stališče svoje. „Pomagaj si sam, i Bog ti bode pomagal!“

Slavni Dinter se je trudil — kakor sam piše v svojem životopisu — polnih 10 let z vsakdanjo preparacijo in tako dosegel v vspehih nekaj tako gotovega, da se je potem prav lahko ravnal po tistej pripravi. Rešil se je dvomov ter postal na veke slaven pedagog. Pa, gospoda! ne mislim tako visoko, da bomo potem tudi mi kaj jednacega postali, marveč želja moja je, obvarovati nas s tem delovanjem, ako mogoče, vsacega nespametnega eksperimentiranja in pripraviti nam nekaj pomoček, prilastiti si vsaj v nekoliko meri učiteljske spretnosti. Ako manjka te, utegne priti učitelj nevedé kdaj v položaj, v katerem je našel nekoč nadzornik učitelja zasilne šole. Pri računstvu spomnil je sam, naj bi izvajal nekaj vporab na pamet. Pričel je, a že po drugem vprašanji „kapituliral“, rekoč: „Brez knjige mi ne pojde!“ Marsikdo izmed nas se morebiti nahaja časi tudi v takem položaji celo po večletni praksi. Pa, kar se zasilnemu učitelju ne sme in ne more zameriti, to se nam, ki smo za ta stan šolani, lahko šteje v greh.

Ako se temeljito pečemo z nalogo našo, zagotovim Vas, da nam je napredek gotov. Ne bode se nam bati, da bi prišli v zadrego pred nepristransko in ostro kritikujočo mladino. Ne bode se nam bati

zamude pri pouku zaradi slabega vremena v zimskih mesecih in družinske skrbi, ktere so časi zelo zelo velike, ne bodo mogle v toliki meri ovirati našega delovanja v šoli, kakor ga morda sedaj. Ko bi o koristi bili dvomili, kojo nam bode donášalo to delo, pač ne bi bili te naloge jednoglasno sprejeli.

Kaj je naša naloga? Po mojih mislih ta, da razdelimo tvarino novega učnega črteža (Lehrplan-a) nadrobno z ozirom na množino tvarine in na odmerjeni čas. Ako imam zarisan obot hišnega poslopja, v katerem mi je zarisati kuhinjo, pa ne poznam velikosti drugih hišnih prostorov in njihove razvrstitve, kako naj to prav učinim, da mi pri drugih prostorih ne bode prostora primanjkovalo ali ostajalo? Tako nemožno je učitelju učnemu smotru primerno in prav poučevati, ako si odmenja tvarino teden za tednom brez ozira na nje množino, nje kakovost in čas, ki mu je na razpolago. „ Wer mit Verstand zum Ziele strebt, verfährt nach festem Plane.“ — Rešiti nam je tedaj vprašanji: Koliko tvarine in katero v določenem nam času?

Dasi ima šolsko leto 46 tednov, vendar se jih more šteti le 40, ker ga že Božič in Velikanoč skrajšata za dva tedna; vrhu tega se v vsakem četrletji porabi 1 teden za klasifikacijo in ponavljanje. Po postavnih določenih razdeljeno je š. leto na štiri dele, ki nam značijo štiri letne čase, torej je tudi nam deliti tvarino v novem učnem črtežu navedeno z ozirom na to delitev. Te četrtnine dele se potem na desetine: na deset tednov vsakega četrletja. V ta namen se pripravi pet pol (Glej priloge.): A, za zemljepis in zgodovino, B, za prirodoznanstvo, C, za slovnico in spise vaje, D, za lep opis in risanje in E, za petje in telovadbo. Učna tvarina se zbira za vsako četrtnino, za vsak predmet (računstvo izvzemši) posebej, pričenši z realijami. Ko sta poli za realije za jedno četrtnino napolnjeni, priredi se pola C s posebnim ozirom na poli A in B; za tem sledita poli D in E. Pri tem sestavljanji je kolikor možno paziti na kon-

centracijo, tako, da dobimo četrletja posameznih predmetov zlagajoč tedniške slike, ki kažejo stvarino premišljeno v jednoto zbrano. Vsaka teh jednot bodi kakor umetno napravljena jed, lahko prebavljiva in ne otežujoča; pripravlja se torej toliko stvarine, kolikor se je na istej šoli v resnici vzeti more, a ne toliko, kolikor je „Lehrplan“ predpisuje. Pokazala se nam bode diferencija, ktero nam je vsakemu po svoji moči in svojih razmerah leto za letom zravnavati, ter se tako zahtevanemu smotru bližati. Najprej nam je treba spoznati kaj in koliko nam še manjka.

Dovoljujem si po omenjenem načinu sestavljeni učni načrt za 2. oddelek dvo-razrednice pokazati v prilogah.*)

Preden bodete za prvi teden sestavili načrt, spoznali bodete, da se je takoj ozirati na stvarino celega leta in ne le samo na

*) Takšen načrt mi pa ne bode dolgo zadostoval, kajti kolikor bolj učenci napredujejo, toliko bolj se mi kaže potreba višjo skupino II. razr. (5. in 6. š. leto) na dva oddelka deliti, ter tudi tako načrt prirediti.

prvi teden, temveč na celo četrletje in na vseh 40 tednov. Precej težavno je to — vsaj meni je bilo, — a ko je nekaj storjenega, postane delo vedno bolj mikavno. To je kaj drugega, kakor spisovanje tednika „po navadni šegi“, dasiravno postane zopet tednik.

Vsi tako sestavljeni načrti bi se skrbno pregledali, potem bi pa skupine v bližini bivaajočih učiteljev sestavile iz njih jednoten načrt za vsako kategorijo. Ta bi bil kot „normativ“, po katerem bi se v bodoče ravnali.

Ali bi ne bila že sestava tacih načrtov silno veliko vredna vaja? „U radu je spas“, torej tovariši, na delo!

Op. p. o. r. S tem delom bavi se letos vse izprašano učiteljsko osebje našega okraja. Posamezne skupine, katerih je petero za jednorazrednice, za druge kategorije pa za vsako po jedna, zborovale bodo meseca malega travna t. l.

L. Letnar.

Statistični pregled ljudskega šolstva na Kranjskem v letu 1888/89.

I. Število ljudskih šol.

A. Javne ljudske šole.

V letu 1888/89. je bilo na Kranjskem 293 ljudskih in 1 deška meščanska šola. Ljudskih šol bilo je 176 jednorazrednih, 63 dvorazrednih, 24 trirazrednih, 26 štiri-razrednih, 3 petrazredne, 1 šestrazredna, bilo pa jih je za dečke 13, za deklice 11, za dečke in deklice 269. Razven tega je bilo še nekaj šol za silo. Pouk je bil v 61 šolah celodnevni, v 206 šolah poludnevni, v 27 pa deloma celo- deloma pa poludnevni. Učni jezik je bil v 253 šolah slovenski, v 26 nemški, 15 šol pa je bilo utrakvističnih. V šolskem letu 1888/89.

so na Kranjskem 8 šol in 23 razredov na novo otvorili.

B. Zasebne ljudske šole.

Teh je bilo na Kranjskem 17, od katerih je 14 imelo pravico javnosti. Deške šole so bile 4, deklških 11, za dečke in deklice pa 2. Učni jezik je bil na 7 šolah slovenski, na 9 šolah nemški, jedna šola je bila utrakvistična.

II. Šolsko obiskovanje.

Šolodolžnih otrok je bilo 63.611 in sicer 32.176 dečkov in 31.435 deklic. Ljudsko ali meščansko šolo je obiskovalo 49.539 otrok in sicer 25.858 dečkov in 23.681 deklic. Šole za silo je obiskovalo 1.346 otrok

in sicer 680 dečkov in 666 deklic. Zasebne ljudske šole je obiskovalo 2.724 otrok in sicer 639 dečkov in 2.085 deklic. Višje ali strokovne šole je obiskovalo ali bilo doma poučevanih 901 otrok in sicer 834 dečkov in 67 deklic. Zaradi telesnih ali duševnih napak je bilo brez pouka 821 otrok in sicer 389 dečkov in 432 deklic. Šolskemu obiskovanju se je odtegnilo 8.280 otrok in sicer 3.823 dečkov in 4.457 deklic. — Zaradi neopravičenih šolskih zamud je bilo 3.751 in sicer a) zapornih: 1 dan ali več zapora 129, nekoliko ur zapora 813; b) denarnih kaznij 2.809 v skupnem znesku 3.281 gld.

III. Učiteljstvo.

Na javnih ljudskih šolah je bilo 833 učnih močij. Spričevalo učne usposobljenosti je imelo 339 učiteljev in 91 učiteljic, zrelostno spričevalo 28 učiteljev in 14 učiteljic, brez spričevala je bilo 11 učiteljev in 2 učiteljici. Katehetov je bilo 283, učiteljic za ročna dela 65 in sicer 1 s spričevalom, 64 pa brez spričevala. — Koncem šolskega leta bile so 3 službe brez učitelja.

IV. Poučevanje.

Verouk preskrbovalo je popolnoma ali deloma 21 učiteljev; telovadba se je poučevala na 261 šolah, ročna dela na 143 šolah. Šolske vrte je imelo 193, šolske knjižnice pa 252 šol; okrajnih učiteljskih knjižnic je bilo 13.

V. Učiteljišče.

Na Kranjskem je jeduo učiteljišče za učitelje in pod istim vodstvom jedno za učiteljice. Na tej šoli je bil 1 ravnatelj, 1 veroučitelj, 1 suplent, 2 vadniška učitelja, 4 moške in 3 ženske pomočne in stranske učiteljske moči. Koncem šolskega leta je bilo 150 gojencev in sicer 73 moških in 77 ženskih. Zrelostno spričevalo je dobilo 39 gojencev in sicer 11 moških in 28 ženskih; 4 gojenke so dobile spričevalo za ročna dela, 7 pa za otroški vrt. — Spričevalo učne usposobljenosti je dobil za meščanske šole 1 učitelj, za ljudske šole 13 učiteljev (izpraševanih bilo je 14) in 12 učiteljic; 4 učiteljice so bile usposobljene za poučevanje francoskega jezika.

VI. Otroški vrti in nadaljevalne šole.

Otroških vrtov je bilo 11, obrtnih nadaljevalnih šol 6, gospodarstvenih pa 2.

Podobice v abecedniku.

VI. a — angelj.

1. Pripovedovanje.

Angelj varuh.

Vozki ulici v temni kleti je stanoval ubog, bolan deček Mirko. Od mladih časov že polega. Le ako je najbolj zdrav, more se na bergljah malo sem ter tija premikati in to je vse. Samo nekaj dnij v letu prisije svetlo solnce kake pol ure v klet. Ubogemu dečku so taki dnevi prazniki. Zadovoljno sedi in se pusti od solnca obsevati. Gleda rdečo kri skozi kožo

svojih prstov, katere drži pred obrazom. Ko se skrije solnce, vsklikne vsakokrat: „Danes sem bil na prostem, danes sem videl preljubu solnce!“ Gozda ni nikoli videl. Njegovo krasno pomladno zelenjavo pozna le toliko, da mu je sosedov sin prinesel prvo bukovo vejico. To si drži nad glavo ter sanjari, da se sprehaja v bukovem gozdu, kjer sije ljubo solnce in kjer prepevajo ptice.

Nekdaj mu prinese sosedov deček več poljskih cvetlic. Med temi je bila jedna, ki je imela korenine. Deček jo vsadi v cvetlični lonec in postavi tega pred svojo

posteljo. Ker deček na to cvetlico skrbno pazi, raste ne samo isto leto, ampak tudi poznejša leta. Ona je ubogemu dečku najkrasnejši vrt, njegov zaklad na zemlji. Zaliva jo skrbno in pazi, da jo vsi solnčni žarki, kateri so prisijali v klet, obsijejo. Samo cvetlica razveseljuje dečka. Veseli ga v sanjah; cvete in pošilja lepo vonjavo le njemu. Na njo se ozira deček, ko nekega dne mirno v Gospodu zaspi.

Komaj mirno v Gospodu zaspi, zagleda svojega angelja varuha pri postelji stati. Le-ta vzame dečka v svoje naročje, razpne svoji beli peruti ter leti z dečkom čez vse one prostore, katere je deček imel najrajši. Odtrga tudi nekaj cvetlic, katere prinese Bogu, da bi v nebesih še lepše cvetele kot na zemlji. Kmalu prinese angelj varuh ubogega dečka v nebesa. Ljubi Bog pritisne mrtvega dečka k svojemu srcu, in ta dobi peruti kot drugi angelji. Cvetice, katere mu je angelj prinesel blagoslovi, a cvetlico, katera je bila dečku najljubša, poljubi in ona dobi glas in popeva v splošni radosti. In deček in cvetlica sta popevala v družbi angeljev, kateri so bili nekateri prav blizu Boga, drugi zopet bolj in bolj oddaljeni, a vsi v jednaki sreči.

Pouk: Pazite na svoje zdravje. Varujte se, da se ne prehladite, kajti bolezen gre v človeka z vozom, iz človeka pa po niti. Ako ste pa bolni, imejte za vzgled Mirkota. Mirko je bil vedno bolehen. Nikoli ni bil na prostem. Veliko bolečin je moral pretrpeti in marsikatero bitko solzo je pretočil. Bog vender nad svojimi bdi in nikdo ne ostane brez tolažbe, kdor se njemu izroči. Marsikaterega s križi obiskuje, vender ako božje zapovedi zvesto spolnujemo, prejeli bomo nebeško plačilo. Tako se je zgodilo tudi Mirkotu. Bog ga je poklical k sebi in sedaj se raduje v družbi angeljev in svetnikov.

Kar Bog stori, vse prav stori,
Če tudi se nam prav ne zdi.

2. Nazorni nauk.

Bog je ustvaril tudi brezštevilna nevidna duhovna bitja, namreč angelje. Bog je angelje ustvaril, da bi ga spoznali, častili, ljubili, molili, mu služili in ljudi varovali. Angelje, ki varujejo ljudi, imenujemo angelje varuhe. Angelje varuhe moramo častiti, se jim priporočati in jih slušati.

Z mano zjutraj rano
Vstane angelj moj,
Hodi vedno z mano
Vedno je z menoj.

Lj. Stiasny — Kamnik.

Knjiga Slovenska

v

XIX. veku.

*

„Mnogo in lepo so že Novice govorile o učiteljskem časniku, in gotovo vsak ljudsk učenik in šolsk prijatelj mora potrditi tako lepo misel. Tudi mi, nekateri ljubljanski učeniki, že davno serčno želimo, da bi imeli svoj časnik. Za tega voljo smo že za to založnika nagovorili in dobili, ter tudi že dalje preskerbeli, kar je o tem treba. Ako se nam vse po sreči

izide, bomo začeli z novim letom, in sicer vsak mesec, izdajati nov šolsk list, kateri bo govoril . . (o teh in teh stvareh) . . Tako bomo poskusili ter upamo in se terdno zanašamo, da nas bodo naši bratje in vsi drugi domorodci podperali in nam pomagali; saj naša misel je: Vse na slavo Bogu in na srečo našemu narodu!“ — Tako je napovedal A. Praprotnik nov

šolski list v Novicah 1860 str. 395, in 1. prosinca l. 1861 se je prikazal v Ljubljani na dan „**Učiteljski Tovarš**“, list za šolo in dom, kateremu natiskar in založnik je postal J. R. Milic, odgovorni vrednik pa Andrej Praprotnik. Po primernem predgovoru o njegovi nalogi in po prijaznem ogovoru do bratov učiteljev in vseh šolskih prijateljev dal mu je tudi naslednje pesniško vabilo:

Perva besedica Učiteljskega Tovarša.

Vam terkam na vrata, me v hišo pustite,
Prijazno podajam vam prvič rokó!
Prostoru pri sebi mi kaj dovolite,
In gosta sprejmite, vas prosim lepó!
Ljubezen do vas me je k vam pripeljala,
Ljubezni pa tudi vas prosim za dar;
Ta vez naj bi trdno nam serca vezala,
Da ločil ne bo nas nobeni vihar.

Koliko je A. Praprotnik sam pisal v „Tovarša“ ali koliko je trpel s svojim listom, ki ga je vredoval 12 let zaporedoma, od l. 1861 do l. 1873, to se vse tukaj popisati ne more. Omenim naj le nekaterih stvari. Najprej se mi zdi jako pomembno, da je skoro ves tisti čas tako rad popéval, kar je pač znamenje zadovoljnega učitelja. Nahaja se v onih tečajih nad 80 različnih njegovih pesmi — s celim imenom, s poslovenjenim *Jakoslav*, samo z nekaterimi črkami p. — o —, — ot —, *P*, *A. P.*, ali tudi brez podpisa. Mnogo teh pesmi, tudi z napevi, je cerkvenih, pozdravil o novem letu, poslovil s starim letom, posebnim svetnikom p. sv. Cirilu in Metodu na čast (Vid. Zlati Vek str. 3), v spomin blagim rodoljubom p. o smrti Slomšekovi, o pogrebu Gr. Riharja, učitelja J. Eržena, čestitka Fr. Pircu, G. Köstlnu, dr. Fr. Močniku. Zelo primerne so o šolskih in učiteljskih priložnostih p. Pri deljenju šolskih daril, Po spraševanju, Šolski zvonec, Učenec o šolskih praznikih, Veselje učiteljevo, Odgojniku; Deležnikom prvega občnega zbora ljudskih učiteljev na Kranjskem l. 1868 (Zdravo, verli bratje zbrani!). Tovarštvo. V spomin učiteljskega

zborovanja l. 1871 z napevom (Zdravo, tovarši in bratje premili, — V pevskem soglasji zedinimo se! itd.). Slovenski učitelj. V spomin prvega splošnega zbora slovenskih učiteljev l. 1872 (Slovenski učitelj zaveda se živo, — Za vero in narod mu serce kipi itd.). Na primer bodi (1863. III. str. 237):

Časopis.

Časopis je kakor vertec,
Ki rastlin precej imá;
Treba je za rast jim solnca,
Vlage tečne pa gnojá. —

Tiči razni v takem vertu
Gnjezdijo se in pojó;
Ko utihne mili slavček,
Vrabei krič še zaženó.

Po mnogih neprijetnih skušnjah bi jo bil l. 1873 o še drugačnih tičih lahko zapel! — Kar je poleg vredovanja in vredniških poročil pisal n. pr. „Iz šole za šolo, Tečno učilo, Pašnik, Šolsko blago, Kazavni poduk, Podučuj, pa tudi vzreaj! Odgojaj tudi za narod! S kom je šola v zvezi, Šola in družina; Učitelj naj šolo boljša, Učitelj naj se vedno izobražuje, Ljudska šola naj bode res ljudska, Slov-nica, Branje, Materin jezik v ljudski šoli, Dobra volja v šoli, Iz mojega dnevnika itd. itd.“ — pisal je vse po starem glasilu: Vse za vero, dom, cesarja! — Sodeloval je kot odbornik ali predsednik v raznih društvih p. na pomoč učiteljskim vdovam in sirotam, o božičnici ubožnih šolskih otrok v čitavnici, vodil učiteljske zборе v Ljubljani l. 1868 do 1872 prav dostojno, vdeležil se učiteljskih zborov na Dunaju, v Gradcu, v Zagrebu itd. — „Mnogo sem vidil in slišal, pa tudi razno premišljeval te dni o šolstvu na Dunaji, (o prvem splošnem zboru avstrijskih učiteljev), toda — očitno povem, da sem prišel nazaj s tako mislijo, s kakoršno sem šel tje: Delaj za vero, dom in vladarja (Tov. 1867 str. 303)!“ To svoje stališče je potem „Tovarš“ še bolj opisal

(str. 305—312) ter se ga tudi stanovitno držal.

Kot učitelj na prvi mestni šoli je v njenem letnem poročilu l. 1865 priobčil spis: „Zur Gründung der städtischen Knabenhauptschule zu St. Jakob in Laibach“; l. 1867: „Spisje v ljudski šoli“; l. 1871: „Sedanja ljudska šola“. — Kadar je l. 1859 umrl Kamilo Mašek, dovršil je njegovega glasbenega mesečnika „Cecilija“ drugega zvezka III. IV. in V. snopič, kakor l. 1862 Fr. Adamiča „Kratek obris godbine povestnice“ v Tovaršu (str. 333—366). — Posebej je v tej dobi dal na svetlo:

Darek pridni mladosti, podelil Andrej Praprotnik, učenik. Z nekterimi podobicami. Pervi zvezek. V Ljubljani 1861. 16. str. 136. Nat. in zal. J. R. Milic. — „Kdor si hoče misliti učitelja kot pravega očeta med slovensko mladino, misli naj si Andreja Praprotnika, in imel bo pravi zapopadek. To nam spričuje tudi njegov „Darek“, ki obsega 21 krajših in daljših povestic, 27 pesmic in še mnogo drugih takih stvaric od konca do kraja sposobnih za našo mladino,“ pravijo Novice (str. 331). — Zvezek I. drugega natisa 1885. 16. 136. — Darek pridni mladosti, podelil And. Praprotnik, učenik. Z nekterimi podobicami. Drugi zvezek. V Ljubljani 1863. 16. 134. Milic. — „Zagotovljena nam je zdaj, kakor vidimo, knjižnica za našo mladost ali kakor Nemec pravi „Jugendbibliothek“, kakoršne dozda nismo še imeli . . Tvarina je vsa pripravna umu otročjemu, jezik lahko razumljiv, gladek in čist slovensk . . Najlepšo kritiko so tej knjižici pisali nepozabljeni naš Slomšek (gl. Predgovor)! Obsega pa 55 različnih povestic in pesmic . . za šolske in druge darila“ itd. (Novic. 228). — Darek pridni mladosti. Tretji zvezek. V Ljubljani 1864. 16. 135. „Skrebalo se je, da se je to delce olepšalo s prav primernimi in podučljivimi podobicami . . V tem „Darku“ je gospod Praprotnik na novo pokazal, da ima res po-

seben dar božji, nježno mladost podučevati tako, da se igraje uči marsikaj, kar ji bo na korist tudi v poznejših letih“ (Novic. 274).

Svete pesmi za šolsko mladost. Nabral in na svitlo dal A. Praprotnik. V Ljubljani 1864. 16. 140. II. nat. 1869. str. 105. III. 1873. 142. Pesmi so mašne, obhajilne, Marijné, raznotere, za cerkveno in šolsko petje (Tov. 1864 str. 321).

Marija naša Pomočnica in šopek duhovnih cvetic, molitvic in pesmic, posvečen milostivi Devici Mariji, češčení na Brezjah na Gorenskem. Spisal A. P. V Ljubljani 1866. 8. 455. Zal. Ničman. Doslej že v IV. natisu. Molitvenik ima 3 dele: I. Češčenje Božje. II. Češčenje Marije Device. III. Razne molitve. Venček Marijnih pesem (največ po nemški: Der himmlische Palmgarten, Köln 1861). Gledé na čudne dogodbe v predgovoru, brez kterega se bukvice tudi posebej dobivajo, pisavec sam očitno spoznava, da, kar piše tukaj od posebnih milosti in čudežev, imá, dokler jih cerkev ne poterdi, le človeško veljavo (Danic. str. 244).

Palček. Koledar za leto 1866. Dal Andr. Praprotnik. Nat. in zal. Milic. — Drobna pa mična stvarca je ta koledar, ki ima zraven navadnih reči, ki so last vsaki pratiki, v dokladici a) kaj imena pomenijo, b) bisago narodnih stvari, imenovanje domačih društev in domačih časopisov, c) mali kruhek ženinom in nevestam (Nov. 398) itd. — Palček. Koledar za leto 1867. Razun navadne pratike prerokuje vreme; pripoveduje, koliko je Slovanov na svetu in kako se jim je godilo, tolmači voščila pa dodaja še mali kruhek v kratkih pesmicah, v obliki, da ga brez nadloge seboj nosiš v žepu, kteremu je namenjen (Nov. 370). — Palček. Koledar za prestopno leto 1868. V prav ličnem oblačilcu, mala stvarca sicer, pa obilo obložena s kratkočasno in podučno tvarino . . ima tudi semnje itd. (Nov. 379).

Slovenski Abecednik za prvi razred ljudskih šol l. 1868. — Slovensko-

nemški Abecednik l. 1869 (Nemški del pomagal spisovati učitelj M. Močnik). — Stenske table (Wandfibel), vse troje v c. kr. založbi šolskih knjig na Dunaji.

Slovenska Slovnica za per-
vence. Spisal Andrej Praprotnik,
učitelj. V Ljubljani 1869. 8. 94. Zal. pi-
satelj. Nat. Milic. — Vvod. I. Govorni
razpoli. II. Stavek. III. Pravopisje. —
Nat. II. l. 1870. 8. 93. — VI. 1887. 8. 118.

Učiteljski Koledar za navadno
leto 1871. Izdalo učiteljsko društvo za
Kranjsko. Vredil And. Praprotnik. V
Ljubljani. Nat. Milic. Obseg: Koledar z
opomini za učitelja v šoli in doma; važniše
šolske postave, višja šolska oblastnija,
društvo v pomoč učiteljskim vdovam in

sirotam, učiteljsko društvo — knjižnica,
imenik ljudskih učiteljev in društvenikov
itd. (Tov. 80).

Kot tajnik Ljubljanske Čitav-
nice je zložil A. Praprotnik „Pozdrav
Ipavcem“ (Zdravo Ipavci, sosede premili!
— Goste predrage sprejemamo Vas itd.),
vglasbil A. Nedved, ter v „Besedi“ izvrstno
govoril Koseskega kratkočasnico „Raj
zgubljen“ (Novic. 1862 str. 152). Ko je
Čitavnica l. 1863 odprla novo dvorano,
zložil je za slavnostno besedo „Prolog“
(Cvetice ljube je umorila slana, — Dre-
vesa vse oropane stoje, — — Očetov
naših imenitne dela — Poznejše čase bode
pesem pela) v šestih kiticah (Novic. str.
382).

Književnost.

Knjige družbe sv. Mohorja. (Dalje.) Z družbo
sv. Mohorja nam za ljudsko šolo ni torej mnogo po-
magano. Vender je pa, kakor sem že omenil, čitanje,
splošno čitanje prevelike važnosti. Ljudska šola ne
more dati učencu vseh za življenje potrebnih nauk —
tega tudi nihče ne zahteva. Ljudska šola ima le
nalogo učenca usposobiti, da si jih kasneje sam pri-
dobi in to je mogoče le s čitanjem. Ljudstvo,
masa ljudstva mora brati sicer — zaostaja! To
nam kažejo med nami posamezniki, kažejo nam pa
tudi preočito drugi narodi, kateri so na višji kulturni
stopinji, kakor smo mi Slovenci, n. pr. Angleži in
Amerikanci sploh, katerih vsakdo bere časopise in
knjige od navadnega delavca in kmeta do bogatina
— milijonarja. Da, narod se vzbuja, uči, jači in ohrani
le s pomočjo čitanja dobrih časopisov in knjig in naš
mili narod bode šele takrat prav močen, kadar bode
vsak Slovenec bral. To doseči je naša lepa in sveta
naloga in dokler tega ne dosežemo nismo spravili
voza omike v pravi tir. Doseči se pa dá tole s tem,
da že v mladini vzbudimo veselje do čitanja, tako
veselje, katero tudi potem ne mine, ko učenec šolo
ostavi. To pa je mogoče le s pomočjo zanimivih
za mladino sposobnih knjig. Učiteljem je torej oprez-
nim biti pri oddajanju knjig za branje. Ne govorim
tu o vsebini knjige gledé na verski čut, moralo itd.
— to je samo ob sebi razumljivo, da knjige ne smejo
biti v nasprotju z našimi nauki — tu govorim le
gledé na zanimivost in primernost knjige. Daj učencu,
ko te prvokrat za knjigo prosi, tako, da ni zanj za-

nimiva, daj mu tudi drugič jednako in videl bodeš
da te ne bode nikdar več prosil za njo in če bi to
storil — ne prebral bi je. Uničil si veselje do branja
— nikdar več se ne bode ti pritaknil knjige ne časo-
pisa in pribil si ga na najnižjo stopinjo omike, kajti
še to, kar se je v šoli naučil, bode ti s časoma po-
zabil. Bolje torej nič — kakor dolgočasna knjiga.
Imamo pa učitelji dovolj zanimivih knjig, mladini
primernih? Malo — zelo malo nam jih je na razpo-
laganje; novejšje šole jih celo nič nimajo razun
„Vrtec-a“ in pa dvojice mohorjevih. To je nedostatek,
kateri se mora na vsak način odpraviti. Mi, učitelji
imamo v tej zadevi zvezane roke. Iz lastnega žepa ne
moremo knjig za šolo kupovati, pri krajnih šolskih
svetih gre pa tudi trda za denar. Zato naj bi drugi
— in sicer vsi — merodajni faktorji na to delali, da
dobi vsaka šola dovolj takih knjig.

Med te merodajne faktorje štejem tudi družbo
sv. Mohorja. Ona si je na svoj prapor napisala pa-
rolo: „Izobraževanje slovenskega naroda s pomočjo
dobrih knjig“ in to parolo tudi izpeljava sebi in na-
rodu slovenskemu na čast. Vender bi pa še z veliko
večjim uspehom lahko delovala, ako bi udje njeni
imeli večje veselje do branja. Prepričan sem in smelo
trdim, da je tisoče mohorjevih knjig ostalo neprebranih
iz zgoraj navedenega vzroka. Vsi nauki, kar jih je v
teh knjigah, so torej zgubljeni jedino zaradi tega, ker
dotičniki niso imeli veselja do branja. Nasprotno pa
zopet trdim, da bi tisoči in tisoči še lahko pristopili,
ako bi jih branje veselilo. Da si družba sv. Mohorja

zagotovi ne obstane — ta ji je že itak zagotovljen — ampak vedni naraščaj udov, naj pristopi nam na pomoč in naj ona nam podaja knjig za mladino — nalašč za mladino pisanih, torej za tisto sposobnih in zanimivih.

Premalo bi bilo, če bi družba dala vsako leto samo jedno knjigo za mladino. V 20. reci: dvajsetih letih n. pr. pridobila bi si vsaka šola šele 20 knjig. To bi šlo prepočasi. Treba bi bilo več takih knjig vsako leto izdati, in sicer na ta način, da bi družba dala udom na izbero vzeti tiste knjige, katere jim je družbin odbor namenil, ali pa namesto nekaterih teh nekaj šolski mladini namenjenih.

Kako pa naj si družba pridobi takih knjig?

Izza svojih mladih let se vem spominjati, da sem nekatere mohorjeve knjige z neizmernim zanimanjem bral. Te so bile: „Izdajalec“, „Setev in žetev“, „Mati božja dobrega sveta“, „Križem sveta“, „Robinzon“, „Žalost in veselje“, (za to ne vem natanko je-li tudi

mohorjeva ali ne). Te knjige so povsem pošle in med narodom jih je le malo še; mladi naraščaj jih nima in jih ni še bral, vendar so pa zelo zanimive in vzbujajo v vsakem veselje do branja. Ne bi-li bilo mogoče te knjige ponatisniti in jih med ude namesto kake druge knjige razdeli? Vem, da bi to več stroškov povzročilo, a pomisliti je, da gre tu za zelo važno stvar. Tudi to vem, da ta šestorica naši potrebi nikakor ne zadostuje, a na ta način dale bi se tudi druge knjige med mladino spraviti. Spominjam se še na druge knjige, katere sem ravno tako rad prebiral. Te so: „Golobček in kanarček“, „Čas je zlato“, „Svetlin“, „Roza Jelodvorska“ i. t. d. Teh knjig tudi ni več dobiti, razven morebiti v kaki privatni knjižnici — med ljudstvom jih ni. Ne bi mogla družba sv. Mohorja si na kak način dovoljenje pridobiti, da ponatisne tudi te knjige, ter jih razdeli med svoje ude, kakor bi jih ravno hoteli? (Konec prih..)

J. Likar — Izlake.

L i s t e k.

List slovenskega optimista.

Gospod urednik! Na Notranjskem nekje imate pesimista, kateri je Vam prvi listek napisal. Da se ravnotežje ohrani, oglasim naj se še jaz — optimist — pravi pravcati optimist. Če bi Vi, gospod urednik, vedeli, kako prijetno je biti optimist, gotovo bi postali, če še — niste. Meni se kaže vse v tako lepi luči, ves svet vidim le od dobre strani. Seveda ima vsaka reč dve — dobro in slabo — a kdo bi že tako nespameten bil, da bi slabo stran gledal. Vaš pesimist prebrkljava le senčno stran, potem se pa čudi, ako tam nič prida ne dobi. Tovariš moj! pusti tisto brkljanje drugim, obračaj pogled svoj le na solnčno stran in srce se Ti bode smejalo, kakor se meni smeje.

Meni se vedno srce smeje, odkar sem učitelj. Glej, štirinajst dni po prvem nastavljenji dali so mi že 33 gld. 33 kr. Takrat se mi je začelo srce smejati. Za me je bilo to mnogo denarja, saj toliko ga še prej — kot dijak — nikoli nisem imel, tudi takrat ne, ko sem štipendijo „potegnil“, ker je bila gospodinja tako dobra, da jo je namesto mene „potegnila“. Sicer moram pripoznati, da se mi je teh 33 gld. 33 kr. začelo tudi od slabe strani kazati — nekako spolzek rep je imel ta denar — kar pa ima vsak drugi tudi — zdelo se mi je, da je malo premalo in že sem začel misliti, zakaj mi več ne dajo. Pa moja brihtna glavica je kmalo pravo pogodila; treba je bilo le stvar prav obrniti. Sklepal sem tako: Če bi meni dali — recimo — še jedenkrat toliko, bi si jaz mo-

rebiti lahko še kak političen časnik poleg „Učit. Tov.“ naročil, pa — treba bi ga bilo brati in — kdo hodo že vedno bral. Slednjič bi si še celo kako znanstveno knjigo lahko kupil — in moral bi jo — študirati! Očetje, kateri nam kruh dele, pa dobro poznajo pregovor: „Viel wissen macht Kopfweh“ in zato mi niso dali več. Vidiš, moj ljubi pesimist, kako skrbni so: bali so se za mojo glavo in to je gotovo hvalevredno. Pa dovtipni so tudi ti naši očetje! Nekega dne dobim naznanilo, da so nam dali 30 gld. opravilne doklade. Veste, da se mi je zopet srce smejalo! Naznanilo v roki držeč in vesel po sobi gori in doli hodeč računal sem, koliko bode plače na mesec več. To pa ni šlo tako hitro; število 30 se ne da z 12 brez ostanka deliti. Med tem časom so pa poslali ti naši možje uradnega slugo pred moja vrata poslušat in ravno, ko sem zračunil, da bodem „prvega“ dobil 2 gld. 50 kr. več, vstopi sluga, ter mi poda plačilni nalog za — 3 gld. Hahaha, ni-li to izvrstna misel naših očetov, kdo se bi z njimi ne smejal?! Vaš pesimist se je pa morebiti celo jezil.

Meni sploh ne gre v glavo, kako mora učitelj pri takih okolščinah, v kakeršnih živimo, postati pesimist! Glejte, kmalo po zgoraj navedenem smešnem prigodku, napravili so mi drugo veselje — nastavili so me stalno. To je gotovo bila čast za me in — sreča, za to se mi je zopet srce smejalo, tako se mi je smejalo, da je bilo že nevarno. To so spoznali naši očetje, skrbelo jih je, da bi mi preveliko veselje ne škodovalo, za to so mi poslali pripomoček zoper to

nevarnost; in kako priprost pripomoček! Bil je samo — plačilni nalog. Pa ne smete misliti, gospod urednik da so mi vso mesečno plačo, vseh 35 gld. odtegnili — a, kaj še! — samo borih 78 gld. so mi odvzeli — in še to v mesečnih obrokih. Dobival sem pač jedno leto namesto po 35 gld. le po 27 gld. na mesec. No, kaj pa je to — s 27imi gld. se ravno tako lahko živi, kakor s 35imi. Vrh tega pa so mi vendar še napravili neizrečeno veselje takrat, ko so mi čez leto in dan izplačali vseh 35 gld. O kako sem bil vesel! Mislil sem, da so mi že takrat plačo zbolj

A pardon, gospod urednik, kmalo bi bil pozabil na zboljšanje naših plač. To je tisto, o čemur sem hotel Vam takoj od začetka pisati, pa že človeku med pisanjem druge misli v glavo pridejo. To je tisto, kar me je tolikanj v optimizmu utrilo, da se javno za optimista proglasim, in kar bode — kakor upam — tudi Vašega pesimista spreobrnilo. Meni so dali — če še ne veste — 50 gld. več. Zopet se mi je srce smejalo, ko sem to zvedel. Sedem let sem šele učitelj, pa sem že avanziral od 400 na 450 gld. Hm, če bode to tako naprej šlo, je treba samo še 3×7

t. j. 21 let, pa imam svojih 600 gld. letne plače; veliko več pa še Vi nimate, dasi ste v Ljubljani. Pa to zboljšanje ima nekaj čudnega na sebi — nekaj magičnega. V Ljubljani so pred zboljšanjem izplačali učiteljstvu vsako leto 20.000 gld. sedaj po zbolšanji — a razumite? po zbolšanji — samo 19.300 gld. prihranili so deželi 700 gld. Ni li to čudno? Učiteljstvu se plače zboljšujejo, deželi pa pri tem stotaki prihranjujejo. Boljših časov še ni bilo! — Pri prvi deželni konferenciji, katere prihod se mora prej preračunati po tistih „regelcah“, kakor prihod kake zvezde repatice, bom jaz predlagal, da vsi okraji zopet vložijo petico za zboljšanje plač. S tem se bode deželi zopet prihranilo nekaj stotakov, učiteljem se pa bodo plače še bolj „zboljšale“.

Kako mora v tacih okolščinah še kdo biti pesimist? Gospod urednik pridružiti se Vi in Vaš listkar k meni! — Ne veste, kako lepo se meni vse vidi — kako jasna mi je prihodnost, kako prijetno je biti optimist, kako se mi srce smeje!

Da ste mi zdravi! Vaš

Postojinski.

Naši dopisi.

Iz Žabnice. Preteklo leto smo čitali v „Tovariši“ večkrat tarnanje kakega učitelja, kako neradi dajo krajni šolski sveti kaj za šolo, in kako mora učitelj moledovati, preden dobi par krajcarjev, da si omisli potrebno učilo. Da pa, gospod urednik, ne bodete mislili, da so vsi krajni šolski sveti taki, kot oni, ki je celih 96 kr. dal v „proračun“ za učila, hočem Vam imenovati družega, ki se loči od onega, kakor noč od dneva.

Ta krajni šolski svet, kateri lahko služi mnogim drugim v posnemo, je naš žabniški.

V dokaz naj povem, koliko smo vlani izdali za razna popravila, učila in druge potrebe — nad 200 gld. In vendar ni nihče rekel, da bi bilo preveč. Popravili pa smo tudi šolo, da je videti, kakor nova. Mizar nam je delal celih 12 dni, zidar 14, tesar 2, sobni slikar in njegov pomočnik pa sta se mudila 8 dni, da sta pobarvala učiteljevo stanovanje in prevlekla vso lesenino. Da sta imela tudi kovač in steklar posla, ni mi treba posebej opomniti. Torej smo imeli vse rokodelce, kateri se sploh rabijo pri novih stavbah. To svojo ljubezen do šole pa so Žabničani pokazali že pri ustanovitvi šole. Koliko so morali prositi, koliko zaprek odstraniti, predno so pričeli z zidanjem! Nasprotovalo se je osobito od take strani, od katere bi vsakdo vse kaj drugega pričakoval. A slednjič so vendar zmagali, zidali šolo in še danes radi doprinašajo vsakršne žrtve za njo.

A. Rozman.

Z Dolenjskega. (O ženskih ročnih delih na jednorazrednicah.) Gospod urednik! upam da dovolite tudi meni nekoliko prostora v svojem vrlem listu, za kar Vam bo razen mene gotovo hvaležnih še mnogo mojih tovarišic. O koristi ženskih ročnih del govoriti, bi se reklo nositi rešeta v Ribnico. Za ta pouk je skoro na vseh večrazrednicah dobro preskrbljeno, ker so večinoma nastavljene tudi učiteljice. Drugače je na jednorazrednicah. Vender se je tudi tukaj mnogo zboljšalo v tem oziru tako, da je malo šol brez tega velekoristnega predmeta. Na jednorazrednicah poučujejo ženska ročna dela največ soproge učiteljev ali njih hčere in druge več ali manj sposobne ženske. Visoki deželni šolski svet deli za ta pouk nagrade, ki pa niso v primeri s trudom — sijajne. V prejšnji časih dobivale so učiteljice ženskih ročnih del 30—40 gld. letne nagrade, sedaj se je pa ta znižala na 20 gld. in še manj. Tako sem n. pr. dobila jaz mimogrede rečeno: izprašana učiteljica letos nagrade 14, reči: štirinajst goldinarjev = 9 kr. za uro. Nečem govoriti, kako mi je bilo pri srci, ko sem dobila to sijajno nagrado za svoj obilni trud in svojo požrtovalnost. Ljudje so se čudom čudili, ko sem jim povedala o tej znameniti nagradi. Slišala se je marsikatera trpka beseda. Krajni šolski svet je sklenil, da prosi visoki deželni šolski svet, da bi zvišal ta znesek. Popustila sem ta pouk radi tega, a na iskreno prošnjo ljudstva sem zopet začela učiti. Dovolj naj se mi tedaj iskrena prošnja: prizadeti fak-

torji naj skrbe, da se nagrade za ženska ročna dela primerno povečajo, ker drugače ne bo uspešnega pouka na jednorazrednicah ali pa še — nobenega!

Dostavek uredništva. Za ta važni pouk pač naša dežela, oziroma deželni zastop najmanj stori. V vseh kronovinah, posebno v sosednih vedo ta predmet bolj ceniti, nego pri nas. V proračun normalno-šolskega zaklada za l. 1891. se je za pouk v ženskih ročnih delih postavilo kot redna potrebščina 0, kot izredna pa 1.300 gld. Ker na večrazrednicah oskrbujejo ta pouk večinoma redne učiteljice, porabi se ta vsota večinoma — a ne vsa — za jednorazrednice, katerih imamo izven Ljubljane 177. Da se vsa ta vsota porabi le za jednorazrednice, spada povprečno na jedno šolo 7 gld. 34 kr. ali 4-6 kr. za jedno uro (!). Tako se podpira pri nas predmet, ki je tolike važnosti za narodno gospodarstvo.

Z Jesenic na Gorenjskem. Dovolite, gospod urednik, da v cenjenem društvenem listu pokažem skelečo rano, katero je vsekali III. postno nedeljo tu raz lece čitani, učeni pastirski list, ker mu duhovni gospod ni dodal nobenega komentara in kako ga je naše priprosto ljudstvo umelo. Hotel sem sicer molčati o tem, misleč, ljudstvo bode kmalo pozabilo. 17. t. m. pa sem se prepričal, da semtertja že kali sad napačnega razumljenja.

Ta pastirski list je bičal šole in učiteljstvo sploh. Vsi trije učitelji smo poslušali v cerkvi to čitanje, a bili smo vsi nekako elektrizirani, ker so se oči poslušalcev na nas obračale. Gospodičina tovarišica, sedeč v klopi pred velikim oltarjem, zardela in kakor okamenela, ni se genila, dokler vse ljudstvo cerkve ni ostavilo. — Pojasnilo ljudstvu konec lista bi bilo vse popravilo, kakoršno so dostavili, naši katoliški šoli in našemu katoliškemu učiteljstvu prijazni gospodje duhovniki, kakor sem poizvedel pri svojih tovariših! samo pri nas in v Gradu se je dozdevalo umestno, učiteljstvo in šolo metati v jeden koš z židovskimi učitelji in s šolo, kakoršna je po deželah z mešanimi veroizpovedanji.

Takoj isto nedeljo po popoldanski službi božji grem sprehajajoč se mimo kopice ženic, ki so se prav

živahno pomenkovale, in čul sem, predno so me opazile, prav razločno besede: „Danes niso pridigovali družega, kakor o učiteljih, kako slabo otroke uče“. Zapazivši me, se namesto navadnega pozdrava, nekako odrevenele, obračajoč le oči za krivovercem — učiteljem!

Zato sem s tovarišema gospoda kateheta prosil, naj vsaj prihodnjo nedeljo nekoliko ljudstvu pojasni, da, kakor je njemu dobro znano, ne more se nam in naši šoli kaj takega očitati, a tega ne on, ne gospod krajni šolski ogleda ni hotel storiti, rekoč: „Vas in naše šole se ta list prav nič ne tiče!“

Ljudstvo pa tega ne ve, in baš zatorej mu treba pojasnila!

Da je ta list priprostemu ljudstvu, kolikor ga je razumeti moglo, stanovitno v spominu ostal, priča naslednji dogodek: Dne 17. t. m. popoldne zapustivši šolski prah, grem na pošto brat časnike.

Polno omizje v prvi sobi sedečih fantov me prijazno pozdravi: „Dober dan, gospod učitelj!“ A jeden med njimi, F. K., hotel je pokazati, da si je tudi on kaj iz tistega pastirskega lista zapomnil, udari ob mizo kričeč: „To ni noben gospod učitelj, to je hudič — to je Antekrist!“ —

Tudi še mnogo drugih nasledkov omenjenega lista brez pojasnila bi navedli lahko jaz in moja tovariša. A bodi dovolj, kar sem povedal. Samo to moram reči: Mi učitelji nismo nikaki nasprotniki konfesionalne šole — saj jo že imamo — zatorej pa tudi prav resno prosimo častito duhovščino, naj nam ne izpodkopava spoštovanja pri otrocih in pri roditeljih.

K. Bernard.

Opomnja uredništva. Tudi od drugih strani so nam došla poročila jednake vsebine. Kolikor mi naše šolstvo in naše učiteljstvo poznamo, so pri nas tožbe o sedanji šoli glede verske vzgoje neopravičene in smo se nadejali, da se hode z ozirom na to, da se vse naše učiteljstvo resno prizadeva, č. g. katehete pri pouku podpirati in z njimi v soglasji mladino vzgajati, povod, kjer se je ta pastirski list b. al. dodalo pojasnilo, da se stvar ne tiče naših šol. Radi pripoznavamo, da se je povečini to pač storilo ter bode to gotovo pospeševalo složno postopanje pri pouku in vzgoji, v prid narodu in — veri. Obžalovati močimo torej, da se povsod ni tako taktno postopalo, še posebno z ozirom na to, da imamo verodostojna poročila z dežele, kako se tu in tam ravno verouk v šoli — zanemarja, katerih poročila pa zbog ljube sloge še nismo objavili.

Društveni vestnik.

Iz vdovskega učiteljskega društva. 1. (Odbo-rova seja dne 8. sušca t. l.) Navzočni: predsednik dr. Anton Jarc, odborniki: Janez Borštnik, Matej Močnik (tajnik), Andrej Praprotnik, Janez Tomšič in Andrej Žumer.

Prebere in potrdi se zapisnik zadnje seje dne 29. grudna 1891. — Tajnik poroča dalje o poslo-

vanji začeni od zadnje seje. — Na ekvivalentu se je plačalo IV. kvartal l. 1890. 9-92 gld. V tiskarni je bilo plačati le 8-09 gld. — Hvala se izreče, uredništvu „Učit. Tov.“, kateremu se ima društvu zahvaliti da so bili stroški za toliko tiskovin tako nizki. — Potem deželne vlade je društvo dobilo dne 23. prosinca t. l. odgovor na svojo ulogo dne 24. vinotoka

1890. zaradi premembe društvenih pravil, kakor so bila nasvetovana pri občnem zboru m. l. C. kr. ministerstvo notranjih zadev smatra vdovsko učiteljsko društvo za „zavarovalno društvo“, ki spada pod asekurancijski zakon od dne 26. listopada 1852. l. a ne pod združni zakon („Vereinsgesetz“) z dne 5. listopada 1867, tedaj tudi prenašenih pravil ni odobrilo, ter daje navod, kako se imajo pravila ustanoviti. Pred vsem se imajo ločiti sedanji in na novo pristopivši udje, in temu primerno urediti vplačevanje in izplačevanje (premiije.)

Prenaredba se načelno sklene iz istih razlogov, kakor se je m. l. pri občnem zboru poudarjalo in je sedanji sklep le posledica sklepa občnega zbora, a vender stvar še ni dozorela, preosnova se še le vrši. —

V društvo se sprejmó naslednji g. g.: Mihael Debelak r. 22. kimovca 1865 oženjen, učitelj v Trsteniku; Anton Likozar r. 11. grudnia 1857, oženjen, učitelj v Goricah; Toman Janez r. 4. kimovca 1863, oženjen, učitelj v Moravčah; Janez Vogelnek neoženjen, učitelj v Idriji, r. 29. prosinca 1863, vsi 4 soglasno in poslednjič Janez Rodič oženjen učitelj v Šent-Juriji pri Svibnem r. 26. kimovca 1841 po živahnem razgovoru z večino glasov; po pravici se je namreč poudarjalo, da bi bil prosilec že davno poprej mogel in moral pristopiti i. dr. — Vseh 5 je bilo sprejetih po izrečeni želji po starih pravilih vsled katerih gre po § 7 vplačati toliko goldinarjev kolikor je kdo star in ~~je~~ zasedaj na leto plačajo po § 8. oženjeni 6 gld., samski 4 gld., zato pa dobe po § 12. vdove in sirote pravico do pokojnine po 100, oziroma po 25 gld. To je sedaj vse prav; ali ta pravila imajo pa še druge §§. Tako namreč pravi § 8.: Letnina se plačuje do konca meseca prosinca, kdor do konca malega travna ne plača, ravna se žnjim, **kakor da bi izstopil**; dalje pravi § 7.: Kdor ne more pri vstopu h kratki plačati vstopnine, more jo plačati v 2 letih v poluletnih obrokih. in sicer „vselej naprej“. Je pa v teh pravilih še § 22. pod VI. „Občni zbor“. Ta § slove tako-le: „Občni zbor sklepa, kedar je treba **povišati letnino**“. Seveda dosihmal še ni bilo treba ozirati se na ta §., ki je bil precej l. 1861 v pravilih, in je ostal tudi v pravilih l. 1882, a okoliščine morejo priti, da se bode treba sklicevati na ta §. To naj bi dobro preudarili posebno tisti, ki zahtevajo jednake pravice za starejše in mlajše vplačnike. Iz tega se tudi vidi, zakaj je treba pravila prenarediti. Na novo pristopivši udje naj blagovoljno tudi na to gledajo, da se po § 5. sedanjih pravil vplačani zneski nikdar ne povračajo tudi ne, ako dotičnik hoče še vplačevati. pa se je z dežele preselil, dosihmal smo ustanovnikom z l. 1861 še dovoljevali, da so ostali udje, ako so se z dežele na kako drugo učiteljsko mesto podali; na novo pristopivšim udom se pa to ne more dovoliti, pravila tolmači le odbor, a ne vsak sebi v korist.

Tajnik podaje pregled društva od njega začetka do sklepa društvenega l. 1890. — Udov takih, ki imajo po §§ pravico do društvenega premoženja je bilo 66 — t. j. takih ki so že l. 1889 pristopili in vse vplačali. — Na vstopnini je bilo vplačanega od l. 1861. 1587-60 gld. — a na letnini 6936 gld. skupaj tedaj 8523-60 gld. — Sklep računov m. l. imajo učitelji pri rokah, vsaj je bil vsem vročen, naj ga pregledajo. — To je matematična podlaga za strokovnjaško preračunjanje, ki se ina izvršiti. Da se je premoženje od 6000 gld. naraslo do blizo 50.000 gld. — je poglavitno ta-le vzrok: a) prvih deset let ni bilo skoraj nič vdov in sirot, in se je le malo izplačalo; b) režija ves čas od začetka do današnjega dne ni skoro prav nič, ali malo stroškov prizadela, kajti sedanji predsednik je bil ob enem tudi podpornik v denarjih. c) Nekaj je pa tudi to, da si učitelji niso hoteli dobrot tega društva v korist obračati. — No, kar se odbora tiče, smo bili dosedaj pri sprejemu zelo popustljivi, a vsaka stvar ima svoje odločene meje; ako bomo zanaprej bolj strogo postopali, zgodilo se bode to le društvu na korist. — Učitelji naj bi jedenkrat spregledali, dani društvu na korist, ako pristopijo, marveč da so dolžni skrbeti po svoji moči za svoje, vdove dobivajo le male svote za pokojnino, to menda sami dobro vedo.

Končno se sklene učitelje še jedenkrat opozoriti na postavne posledke, ako v pravem času svojih dolžnostij do društva, kakor so se bili sami zavezali, točno ne zvrše.

Ude vdovskega učiteljskega društva vabimo, da letnino za 1891. plačajo do konca mesca malega travna, sicer se iz društva izbrisajo; udje pristopivši l. 1890. naj plačajo, ako še niso, polovico vstopnine do 1. vel. srpana t. l.; a pristopivši t. l. 1891. naj plačajo vsaj četrtino dotične vstopnine do 1. vel. srpana t. l., sicer se smatrajo, da so molče izstopili iz vdovskega društva. — Leti preizkušnje se štejeta udom od dne prvega uplačevanja, ako pa kdo vplača prej, kakor je bil v društvo formalno sprejet, pa od due dotičnega sklepa odborovega.

Iz Krškega. Vabilo. „Pedagogiško društvo bode dne 9. malega travna t. l. zborovalo na Čateži pri Brežicah s sledečim sporedom:

1. Izlet k sv. Miklavžu in sv. maša ob 8. uri.
2. Društveno zborovanje ob 9. uri v šolskem poslopu na Čateži:
 - a) Zapisnik zadnjega zborovanja in došli dopisi,
 - b) Lavtarjevo računilo in njegove računice, poroča dr. T. Romih,
 - c) volitev delegatov za zborovanje „Zveze“ v Trstu,
 - d) naveti.

K obilni udeležbi vljudno vabi odbor.

Opomba. Skupni obed s častitimi društveniki brežko-sevniškega učiteljskega društva bode v Brežicah.

Vestnik.

Najvišje odlikovanje in imenovanje. Presvetli cesar je podelil g. Blažu Hrovathu, ravnatelju ljubljanskega učiteljskega, naslov c. kr. šolskega svetnika. — Visoko naučno ministerstvo je povzdignilo g. Jakoba Vodeba, c. kr. profesorja na ljubljanskem učiteljski, v osmi činovni razred.

Osobne vesti. Suplenturo druge učne moči na dvorazrednici v Črnem Vrhu je prevzel tamošnji kaplan č. g. Peter Hauptmann. — G. Jožef Čuček, učitelj v Barki in imenovan za Čatež, se je poslednji službi odpovedal. — Gspdc. Pavla Suva, začasna učiteljica v Šmarji gre za začasno učiteljico v Dobropolje.

Umrli. Dne 24. svečana je umrl g. Frančišek Globočnik, profesor na višji realki v Ljubljani, po daljšem bolehanju v 65. letu svoje dobe. — Dne 7. sušca t. l. je umrl na Dunaji v 78. letu svoje dobe svetovno znani učenjak dr. Frančišek vitez Miklošič, tajni svetnik Njega veličanstva, ud gospodske zbornice, umirovljeni profesor slovanskih jezikov, odlikovan z raznimi redi in član mnogih učenih društev. Miklošič je bil porojen na Štajerskem in kot orjak v slovenski filologiji ponos Slovencev. — V veliko-nočnih praznikih je v Bohinjski Bistrici umrl umirovljeni učitelj g. Jakob Mencinger. V. m. p.! (Kaj več o njem prihodnjič).

Dne 17. sušca pa je umrl preblagorodni g. dr. Jožef Poklukar, deželni glavar vojvodine kranjske, vitez reda železne krone III. vrste, predsednik kranjski trgovski in obrtni zbornici, predsednik pogozdovnalni komisiji za Kras, predsednik c. kr. kmetijske družbe za Kranjsko, državni poslanec itd. Porojen v Krnici, gorjanske župnije iz dobro znane rodovine dosegel je šele 54. leto svoje dobe. Kot državni poslanec je bil jako vpliven, ker je imel pristop tudi v najvišje kroge. Kako je bil priljubljen kot deželni glavar, pokazal je veličasten pogreb, katerega se je udeležilo najodličnejše ljudstvo iz Ljubljane in iz cele Kranjske. R. I. P.

Metelkotove ustanove po 42 gld. za l. 1889. in 1890. je visoki c. kr. deželni šolski svet po dogovoru s knezoškofijskim ordinariatom podelil gg.: Karlu Dermelju, nadučitelju v Cerknici; Martinu Potočniku, učitelju v Sori; Frančišku Povsetu, učitelju v Osilnici; Frančišku Jegliču, učitelju na Dovjem; Valentinu Pinu, nadučitelju v Knežaku; Tomažu Petrovcu, učitelju v Čemšeniku; Frančišku Črnagoju, učitelju v Šmartnem pod Šmarno Goro; Jerneju Ravnikarju, nadučitelju v Litiji; Jakobu Pretnarju, nadučitelju v Veliki Dolini; Antonu Likozarju, učitelju v Goričah; Florijanu Kalingerju, učitelju v Radovici; Ivanu Lobetu, učitelju na Krki.

Preizkušnje učne usposobljenosti. Ravnateljstvo c. k. izpraševalne komisije za občne ljudske in meščanske šole v Ljubljani razglašata nastopni razpis:

Prihodnje preizkušnje učne usposobljenosti za občne ljudske in meščanske šole se prično dne 27. malega travna t. l.

Kandidatje in kandidatnje za to preizkušnjo naj vložijo po vis. ministerjalnem ukazu od dne 31. malega srpana 1886, št. 6033, ki objavlja predpis o preizkušnjah učne usposobljenosti za ljudske učitelje, svoje pravilno opremljene prošnje za pripust k preizkušnji potem šolskega vodstva pri svojem predstojnem okrajnem šolskem oblastvu, ako pa ta čas niso v šolski službi, s priloženimi svojimi službenimi spriče-

vali in zdravstvenim spričevalom uradnega zdravnika o telesni sposobnosti prosilca za učiteljski stan neposredno pri onem okrajnem šolskem oblastvu, pod katerim so nazadnje služili in sicer pravočasno, da bode šolskim oblastvom mogoče, te prošnje do dne 18. malega travna t. l. podpisani komisiji vročiti.

Kandidatje in kandidatnje, ki so svoje pravilno opremljene prošnje za pripust k preizkušnji pravočasno vložili, naj ne pričakujejo šele posebnega povabila, temveč naj se snidejo dne 27. mal. travna ob 8. uri dopoldne k pismini preizkušnji v sobah, katere so na tukajšnjem c. k. učiteljski v to odločene.

V Ljubljani, dne 6. sušca 1891.

Pridvižnega zemljevida Largetporerjevega, o katerem smo govorili v 4. letošnji številki, izdelanega je že več komadov. Slavna šolska vodstva opozarjamo na to izvrstno učilo. Cena (10 gld.) je jako nizka. Te vrste zemjevidi veljajo navadno 30—50 gld. Naroči pa se pri g. B. Largetporerji, fotografu na Bledu.

Šolske delarne na Kranjskem so: 1. na II. mestni deški šoli v Ljubljani, 2. v Dolenjem Logatci, 3. v Šmartnem pri Litiji, 4. v Krškem in 5. na Trati pri Škofji Loki (ravnokar ustanovljena).

Pouk v deškem ročnem delu. V Avstriji poučujejo na 80 šolah ročna dela, na Švedskem na 2200, v Norvegiji na 1000, na Danskem na 100, v Nemčiji na 400, na Ruskem na 1000, v Švici in na Angleškem na 50, v južni in severni Ameriki na 200 šolah. Na Francoskem in Finlanskem imajo ročna dela po vseh šolah vpeljana. *Schl. Schulbl.*

Šolska oblastva so prejela od naučnega ministra ukaz o vpeljavi zdravstvenega pouka na ljudskih šolah. V tem ukazu se nahaja med drugim tudi tole: Po ukazu od dne 9. rožnika 1873. l. je učiteljeva dolžnost, seznaniti se s pravili zdravstvenega pouka. Vedno mora napeljavati otroke, da se po njih ravna, skrbeti pa tudi, da seznanijo žnjimi tudi voditelji. Pri ravnapisnem pouku poučujejo naj se učenci o človeškem telesu in o skrbi, kako ga zdravega ohraniti. Pouče naj se nadalje o posredovanji pri nenadnih neugodah. V učenem črteži učiteljšč je že določeno, da se imajo gojenci s šolskim zdravstvom seznaniti. V prvem in četrtem letniku učiteljskega bodo poučevali posebni zdravniki o somatologiji in higijeni. Tak zdravnik bode izpraševal v teh predmetih gojence tudi pri zrelosti preizkušnji. Ravnatelj in šolski nadzorniki imajo paziti, da zdravniški učitelj gojence primerno poučuje. Ta naredba naj se vpelje za sedaj le na taci učiteljskih, kjer je mogoče dobiti pripravnega zdravnika, da bi proti častni nagradi 100 do 150 gld. hotel o tem predmetu poučevati.

Komisija za določitev meridijana. Kakor se poroča iz Pariza, je francoska vlada sprejela predlog italijanske vlade, da se v Rimu snide mednarodna komisija, ki bi imela nalog, da se geografi sporazumejo o vprašanji prvega meridijana.

Spomenik Ljudevitu Gaju. V Krapini, rojstvenem kraju Lj. Gaja, postavil se bode doprni kip in sicer na velikem trgu. Kip je izdelal znani hrvatski umetelnik Rendić. Tudi rojstveno hišo, kjer se je rodil preporoditelj hrvatskega naroda, hočejo kupiti, da ostane narodna last. V to svrhu se bodo nabirali doneski po vsej deželi.

Iz Ljubljane. Kakor je našim bralcem znano, bilo je preteklo jesen razpisanih več učiteljskih in učiteljičinih mest na javnih mestnih šolah Ljubljanskih. Te službe se pa, kakor čujemo, ne bodo oddale, ampak zaradi nove klasifikacije učiteljskih služeb, iz nova razpisale. Dozdanjim prosilec bode dano na prosto voljo, če hočejo tudi pod premenjenimi razmerami vzdržati svoje prošnje.

Iz Logatca. Vabilo. Odbor »društva učiteljev in šolskih prijateljev okraja logaškega« ima sejo dne 9. malega travna t. l. ob 4. uri popoldne na Rakeku.

Zahvala. Slavno podporno društvo »Narodna šola« je izvolilo podariti tukajšnji šolski mladini obilo šolskega blaga. Podpisano šolsko voditeljstvo šteje si v prijetno dolžnost, da v imeni uboge šolske mladine izreka tem potem najtoplejšo zahvalo.

Vodstvo trirazredne šole v Borovnici, dne 30. sušca 1891.

Fr. Papler,
nadučitelj.

Zahvala. Naša šola se je tudi letos vpisala kot ustanovni ud »Narodne šole«. Preskrbela nam je lep globus za majhno vsoto. Ravno tako nam je za mali donesek — kakor vsako leto, tudi letos poslala obilo šolskega blaga za tukajšnje šolsko mladino.

Za ta blagi čin si šteje podpisani krajni šolski svet v najprijetnejšo dolžnost, izreči tem potem slavnemu društvu presrčno in iskreno zahvalo.

Krajni šolski svet v Šent-Jernej dne 19. sušca 1891.

Ignacij Wutscher,
predsednik.

Janez Saje,
šol. vodja.

Zahvala. Slavna posojilnica v Logatci je podarila ljudskima šolama v Dolenjem in Gorenjem

Logatci v nakup učnih pripomočkov znesek 46 gld. 15 kr., za kar se ji najtopleje zahvalujeta vodstvu ljudskih šol v Dolenjem in Gorenjem Logatci.

Zahvala. Občeznano in prekristno društvo »Narodna šola« je poslalo za malo vsoto ljudski šoli v Dolenjem Logatci toliko učilnega blaga, da je to leto s tem uboga mladina popolnoma preskrbljena. V imeni mladine izreka za ta dar najtoplejšo zahvalo vodstvu ljudske šole v Dolenjem Logatci.

Zahvala. Slavno podporno društvo »Narodna šola« je blagoizvolilo za ubožno tukajšnje šolsko mladino brezplačno obilo šolskega blaga podeliti, za kar se vdano podpisana v imeni obdarovanih otrok tem potem najiskreneje zahvalujeta.

Srednja vas v Bohinji dne 20. sušca 1891.

V. Zupanec,
kraj. šol. sveta načelnik.

J. Rihteršič,
nadučitelj.

Zahvala. Društvo »Narodna šola« je blagoizvolilo na prošnjo podpisanega šolskega vodstva tukajšnji šoli podariti za malo vsotico obilo šolskega blaga. Podpisana usojata si tem potem v imeni ubogih učencev in učenec izreči prisrčno zahvalo prekristnemu društvu.

Šolsko vodstvo v Osilnici dne 16. sušca 1891.

Francišek Hoenigman,
kr. š. sv. predsednik.

Francišek Povše,
učitelj.

Zahvala. Blagorodni gospod Ivan N. Resman, železnični uradnik na Brežini (Nabresina) blagoizvolil je tukajšnji šolski mladini naročiti »Vrtec« za tekoče leto. — Izrekam blagemu gospodu tem potem v imeni šolske mladine, katera se za ta časopis jako zanima, prisrčno zahvalo.

Mošnje dne 4. sušca 1891.

Ign. Rozman, šolski vodja.

Uradni razpisi učiteljskih služeb.

Št. 163.

o. š. sv. Na dvorazrednici v Šmariji se ima stalno ali začasno na drugo učno mesto umestiti učiteljica.

Obrok za prošnje do dne 15. malega travna 1891.

C. kr. okrajni šolski svet
Ljubljanska okolica dne 20. sušca 1891.

Št. 1688

o. š. sv. Na dvorazrednici v Šmarjeti je popolniti drugo učno mesto z dohodki IV. plačilnega razreda.

2. Na dvorazrednici v Trebelnem je popolniti drugo učno mesto z dohodki IV. plačilnega razreda.

Prosilci naj svoje pravilno opremljene prošnje predpisanim potem semkaj vložijo do dne 15. malega travna t. l.

C. kr. okrajni šolski svet v Krškem
dne 10. sušca 1891.

Št. 205.

o. š. sv. Na jednorazrednici na Čateži pri Trebnjem je stalno ali začasno popolniti mesto učitelja-voditelja z dohodki IV. plačilnega razreda.

Prošnje naj se predpisanim potem semkaj vložijo do dne 20. malega travna t. l.

C. kr. okrajni šolski svet v Novem Mestu
dne 23. sušca 1891.

Listnica uredništva.

G. F. M. na B.: Lepa hvala za poslano in prosimo nadaljevanja. V to številko pa nismo mogli sprejeti, ker smo imeli že pripravljen podroben učni načrt g. L. Prihodnja številka prinese daljšo razpravo o novi uredbi učiteljskih plač, torej pričnemo z Vašo razpravo v 9. številki. Vaše narodne pesmi ima doletni odbor v rokah. — G. J. Z. v V. P.: Sv. Ana

se še jedenkrat razpiše. — **V deveto deželo:** Lista nismo priobčili, ker imamo za prihodnjo številko pripravljeno obširno statistično tabelo o plačah in ker se odstotki popolnem ne ujemajo. Oprostite, da Vas prosimo, da nam ob priliki pošljete kaj družega. Z »gosposko« pričnemo v 8. ali 9. številki. — G. — z —: Hvala za poslani »navod«, v tej številki ga pa nismo mogli priobčiti. — G. J. C. v P.: Hvala, pride na vrsto! — G. L. St. v K.: Poslano nam ugaja, prosimo, da nadaljujete.

(Lehrpl.) Ponavljanje tvarine zadevajoče kronovino „Kranjsko“. Mejne kronovine.	Avstrijska monarhija. Sosedne dežele natančneje.
Cesarska pesem. (Pričetek vseh berilnih vaj).	Sosedne dežele. (Podoba, velikost, glavno mesto, največja reka, najvišja gora. Prebivalci, — pridelki). 79. Lov na divje koze.
Ponavljl. — Šolska, cerkvena, politična občina. (Zemljevid šolske občine).	Ostale kronovine naše državne polovice (v istem obsegu kakor sosedne dežele). 84. Rudar. 90. Čičarija in Čiči.
Okraj: sodnijski, — politični. (Fare, občine, ceste, vode, gore. Zemljevid okraja. Risanje).	63. Avstrijsko-ogrska monarhija (le drugo polovico berilne vaje). Pregled na zemljevidu. Ogrske dežele (z Bosno in Ercegovino).
Dežela: okraj k okraji zbiraje na slepem zemljevidu. Dežela v celi podobi. Meje. Risanje podobe dežele.	69. Prebivalci avstrijske države. Ponavljanje zgoraj omenjene tvarine. 70. Na moje rojake.
85. Kranjsko. Gorovje, — vode, razdelitev dežele: Gorenjsko, Dolenjsko, Notranjsko. Mesta, znamenitejši trgi; železnice. S čem se prebivalci pečajo.	71. Pridelki v avstrijski državi. 64. Avstrija za vse.
85. Kranjsko. — Znamenitosti dežele. 62. Domovina.	200. Bitva na moravskem polji.
Zgoraj omenjena tvarina o deželi. 87. Bohinjsko jezero. 86. Cérkniško jezero.	210. Bitva pri Mohači.
192. Družinsko življenje starih Slovanov.	213. Turki pred Dunajem.
206. Tabori o turških časih. 205. Junakov grob.	215. Cesarica Marija Terezija.
219. Francozje na Ruskem.	217. Cesar Jožef II.

*) Rimske številke značijo četrletja.

III.

IV.

Pregled Evrope.	Zemlja: deli sveta, deli morja. Zemlja kot nebesno telo.
220. Cesar Francišek Jožef I. (Rodopis cesarske rodovine).	56. Zemlja in njeni deli.
Sosedne države. (Glavna mesta in prav posebne znamenitosti).	57. Morje.
Zgoraj omenjena tvarina. Ostale države v Evropi. Zemljevid.	58. Prebivalci naše zemlje.
61. Evropejci. Ponavljjanje zgoraj omenjene tvarine.	49. Podoba naše zemlje.
61. in 60. „Iz severa“.	Ponavljjanje te tvarine.
Ponavljjanje. 191. Fabricij.	52. Solnce in zemlja. Letni časi.
197. Križarske vojske.	53. Luna. (Mrki).
207. Iznajdba smodnika.	55. Nebesna telesa.
196. O vitezih.	208. Kolumb najde Ameriko.
211. Nadloge 30letne vojne.	209. Knjigotiskarstvo.

(Lehrpl.) Koristne in škodljive stvari na polji, vrtu, v gozdu in med domačimi živalimi; ozir na živinorejo.	Nadaljevanje prej omenjene tvarine z ozirom na sorodno zverjad.
(Cesarska pesem). 141. Prepelica. (Dom. perutnina. — Sel. ptice. — Lovske živali). 34. Lastovki v slovo.	136. Morski pes. (Vrste in lastnosti naših psov.)
157. Hruška. (Korist sadjereje, — sadno drevje, — ravnanje s sadjem). 159. Jablan in smreka.	129. Volk. (Zveri pasjega plemena).
166. Lan, konoplja in bombaževce. (O raznih tvarinah za oblačila). 12. Strgan rokav.	130. Lev. (Zveri mačjega plemena).
169. Kava in cukar. (Pridelki vročih dežel, ki se k nam dovažajo).	131. Kuna. (Zveri kunjega plemena).
134. Velblod. — (Goveja in vprežna žival naših krajev in domače živali vročih in mrzlih dežel). 18. Pastir.	132. Medved. (Severni medved).
161. Gozdno drevje. (Vrste, — poočitovanje z listjem ozir. vejicami, ali s sadom). 162. Breza.	Ponavljjanje tvarine o zvereh. 13. Popotnika in medved.
106. Toplota. 107. Korist ognja.	114. Voda. 66. Studenca.
108. Razširjenje toplote. (Pojem, prevodniki; — vzroki, nasledki. — Prikazi v domačem življenji).	115. Kuhanje. (Parni stroj; — dobra podoba).
109. Toplomer. (Vporaba te priprave. — Nekaj poskusov).	116. Hlapenje.
Ponavljjanje 108. in 107. vaje.	Ponavljjanje 114., 109. in 107. vaje.

III.

IV.

Ozir na poljedelstvo, vrtnarstvo in bučelarstvo. Človeško telo.	Stvari pridelkom in kmetijstvu sploh koristne ali škodljive.
110. Zrak. (Sestava in vpliv zraka na razne stvari). 111. Zračni tlak. (Nekateri poskusi; opomin na podobne prikazni.)	181. Zdravje. (Pojasnila z vzgledi iz domačega življenja).
112. Tlakomer. (Pravi tlakomer na ogled; razlaga, uporaba, primera s toplomerom.)	151. Smrekovi lubadar. (Tudi o drugih drevju škodljivih žuželkah. Lubadarja pokaže se učencem v istini in nekoliko razjedenege luba.)
113. Gasilna brizglja. (Sesalni in tlačilni smrk; sestojni deli brizglje; risanje. Gasilna društva.)	144. Žolne. (Vrste; kako gnezdijo. Zakon o varstvu koristnih ptictev).
158. Sadjereja. (Setev pešek; pripravljanje podlag za cepljenje in požlahtnjevanje.)	137. Kragulj. (Ptice ujede).
139. Kos. (Ptice pevke; selivke. Kdaj in kako gnezdijo; kako jim streči in jih varovati.) 144. vaje zadnji odstavek (na pamet).	146. Kače.
153. Bučele. (Omeni se najnavadnejših škodljivih žuželk.)	149. Ostriž. (O ribah sploh; nadrobneje o bolj znanih ribah).
128. Jež. (Žužkojedne živali.)	123. Električna (kolikor je možno poočitovanje s poskusi). 124. „O nevihti“.
172. Apnenec (v naravi se nahajajoč; vrste; apnenec kot del rodovitne zemlje; vgašeno apno). 175. Žveplo.	125. Strelovod.
179. Človeško telo. (Nazorne vaje; zdravstvene opomnje posebno.)	122. Magnetizem. (Iгла magnetnica. Poočitovanje s poskusi.)
184. Delo. (Stanovi. Sedanje družinsko življenje.)	Ponavljjanje.

I. C. Slovnica, pravopis in spisje. II.

(Lehrpl.) Ponavljanje in nadaljevanje tvarine o golem in razširjenem stavku. Oblikoslovje. — Povesti.		Stavki po načinih pripovedovanja. Skrčeni in zloženi stavki. Nadaljevanje oblikoslovja. Povesti in popisi.	
Kaj je stavek. Iz česa sestoji. Kaj je beseda. Zlog. Besede gledé zlogov.	Prepisov. 141. v. z zapi- sovanjem števil besedi v posameznih stavkih. Iz 34. v. 10 jednozl. 10 dvozl. 10 trizl. in vse večzl.	Sklanjatev samost. Stavki po načinu pri- povedovanja.	„Zvesti pes“. (Povest po načrtu).
Iz česa sestoji zlog. — Črke. — Abeceda. r kot samoglasnik.	Prepis II. pol. 157. v. s podčrt. samogl. Prepispovesti: Vinska trta in krompir.	Skrčeni stavek. Zbiranje skrčenih stavkov iz 129. vaje.	Popis „volka“ (po vprašanjih).
Pravila o razzlogo- vanji. Vaje. — Ločila.	Po prejšnji povesti: „Svila in platno“.	Spoznavanje zlože- nega stavka.	„Kaj imajo vse mačke?“ (Popis).
Zgoraj omenjena tvarina.	Iz Končnikove Slov- nice 3. naloga na 9. strani.	Ponavljjanje zgoraj omenjene tvarine.	Popis „belice“ (prosto po berilni vse- bini).
Pravila o rabi velikih začetnih črk. Vzglei.	Prep. Jelen in jazbec. Zapisovanje lastnih imen (iz zemljepis- nega pouka).	Skloni s predlogi: mestnik, družilnik, dajalnik.	Zopet nekaj vaj sa- mostalnikove skla- njatve.
Samostalnik. Goli stavek. Glavna člena. (Določevanja).	Nabiranje samostal- nikov iz 134. vaje. Po prejšnji povesti: „Velblod in krava“.	Tožilnik s predlogi.	Pov. „Popotnika in medved“ — kakor bi jo France pripove- doval.
Spol samostalnikov. Določevanje glavnih stavkovih členov.	Zbiranje samostal- nikov po spolu.	Ponavljjanje te tva- rine.	Popis „Bitve pri Mo- hači“ (prosto).
Razne vrste samo- stalnih imen. Število. Razširjeni stavek.	Sestavljanje golih stavkov iz 192. vaje; razširjenje teh stavkov.	Pridevniki. Pridevnikovo raz- merje k samostalniku.	Popis toplomera.
Skloni: imenovalnik, mestnik, družilnik.	Zapisovanje samo- stalnikov iz 206. vaje v navedenih treh sklonih.	Sklanjatev pridev- nikov.	Obrazovanje oziroma sklanjatev pridev- nikov s poleg stoje- čimi samostalniki.
dajalnik, tožilnik, rodilnik.	Omenjene vaje za te tri sklone.	Stopnjevanje pridev- nikov.	Popis „požara“ po navodu 107. vaje korist ognja.

Priredje, — podredje. Nadaljevanje oblikoslovja. Primerjave. Pisma.		Ponavljjanje oblikoslovja in stavkoslovja. Nekaj o besedoslovji. Pisma. Računi. Pobotnice.	
Zaimki (osebni).	Sklanjatev osebnih zaimkov.	Tvorna in trpna oblika. Vzgledi.	Alojzij prosi trgovca, naj vzame njegovega ml. brata v uk. (Po načrtu).
Glagoli — dovršni, nedovršni. Nedoločnik. Velelnik.	Primeri toplomera s tlakomerom.	Dopolnilo v rodilniku. Ponavljjanje skla- njatve.	Deli pisma. O pisavi v pismih. Ogovori.
Pomožni glagol „biti“. Časi.	Spregatev glagola biti. Prepis primere vasi z mestom.	Dopolnilo v dajalniku. (Skrčeni stavki).	Zahvalno pismo trgovcu.
Deležniki.	Primeri hruške z jelko po načrtu.	Dopolnilo v tožilniku. Prehajalni in povra- čalni glagoli.	O uvodu in zavr- šetku listov.
Spregatev raznih glagolov.	Ptice (144. v.) s se- savci (136. v.)	Dopolnilo s predlogi.	O pošiljatvi listov. Naslovi.
Svojilni in vprašalni zaimki.	Prepis pisma, v ka- terem svojemu prija- telju prav na kratko popišejo buče.	Prilastki. Ponavljjanje pridev- nikov.	Zgled voščilnega lista materi za god. Vo- ščilni list dobrotniku.
Kazalni in nedoločni zaimki.	Določevanje raznih zaimkov v 191. be- rilni vaji.	Rodilnikov prilastek.	Vzgled in posnema računa.
Priredno in podredno zloženi stavki. Vzgledi.	Učenec prosi svojega bota, naj bi mu da- rovali kako zgodo- vinsko knjigo.	Prislovi.	Poprava in še pri- merne računov.
Opazovanje zloženih stavkov s ponavlja- njem tvarine o gla- golih in zaimkih.	Poprava zgoraj na- vedene naloge.	Števniki: glavni, vrstilni, ope- tovalni.	Zgledi in posneme pobotnic.
„	Učenec popisuje nad- loge 30letne vojne v obliki pisma.	Ponavljjanje.	—

I. D. Lepopisje in risanje. II.

Po „Lehrpl.“ določena tvarina lepopisja za drugi in tretji oddelek ponavlja se tudi v četrtem oddelku.

Oblike in telesa. Risanje se nadaljuje po navodu Eichl. (I. del) z ozirom na geometrijo.

Predvaje.	Zv. 20	Vaja na str. 2.	<i>O G Z Ž</i> Oglej, Gorica, Gradec, Zagreb,	Zv. 22.	Vaja na str. 10.
Predvaje.	Zv. 20.	Vaja na str. 9.	<i>V, C, Č.</i> Veltava je znamenita reka na Češkem. <i>U</i> , Unec je?		dto.
<i>n n m m</i> <i>v v v v</i>	Zv. 20.	Vaja na str. 14.	<i>A</i> , Vsa, kar solnce je obsije, Cveti mirna Avstrija.	Zv. 22.	Vaja na str. 14.
<i>ž x o c č</i>	Zv. 21.	Vaja na str. 11.	<i>L, Š, L.</i> Lenega čaka i. t. d. Vodnik.		dto.
<i>o a o a d g j</i>	Zv. 21.	Vaja na str. 12.	<i>E</i> , Avstrijsko cesarstvo leži skoraj v sredini Evrope.	Zv. 23.	Vaja na str. 8.
<i>e, e, s, š</i>	Zv. 21.	Vaja na str. 12.	<i>N, M</i> , Slovani, Nemci, in Madjari so najštevilnejši narodi naše države.		dto.
<i>roč, vič,</i> <i>os, več, sreč.</i>	Zv. 22.	Vaja na str. 7.	<i>J, J</i> , Jednako se z enakim družji, dobro, dobremu le služi.	Zv. 23.	Vaja na str. 9.
<i>i, t, st, p</i> , posamezni narodi še združno žive.	Zv. 22.	Vaja na str. 7.	Zvest prijatelj je največji zaklad.		dto.
<i>h, h, v, b</i> , hrast se omaje in hrib, zvestoba se naša ne gane!	Zv. 22.	Vaja na str. 8.	<i>T, T</i> , Marija Terezija je bila posebna prijateljica šoli.	Zv. 23.	Vaja na str. 12.
<i>h, h, f</i> , kdor mlad se ne uči, mu žal je v starosti!	Zv. 22.	Vaja na str. 8.	<i>K, K</i> , Kar koli delaš, delaj previdno pa glej na izid.		dto.

III.

IV.

Nadaljevanje vaj za prvo polovico leta omenjene tvarine v naslednjih predpisnih vajah.

Cesarju Frančiš. Jožefu I. daje se pridevek „plemeniti knez“.	Zv. Vaja na 23. str. 14.	Zdravje je najboljšo blago na zemlji.	Zv. V. b, na 24. str. 9.
<i>D.</i> Ferdinand Dobrotljivi, Franč. I., Leopold II., Jožef II., Marija Terezija, Karol VI.	dto.	Razločujemo tudi pet delov morja.	Zv. V. a, na 24. str. 11.
<i>P. R. B.</i> Rim, Carigrad, Petrograd, Berlin, Bern.	Zv. V. a, na 24. str. 1.	Na zemlji biva nad tisoč milijonov ljudi.	Zv. V. b, na 24. str. 12.
Jablane, hruške in druge cepe i. t. d.	Zv. V. b, na 24. str. 2.	Tudi druga nebesna telesa imajo podobo krogle.	dto.
Kák bi moral človek biti, Da bi mogel ti kaliti Tiho srečo, ljuba stvar? Stritar.	Zv. V. d, na 24. str. 3.	Med grmovjem in po gozdih ni varno bos hoditi.	Zv. V. a, na 26. str. 5.
Hodi v šolo k mravljam!	Zv. V. a, na 24. str. 6.	Le zaradi tega, ker je Vsemogočni nagnil os zemlje, vrste se letni časi.	dto.
„Presrečna doba cveta — O zlata, zlata leta!“ Gregorčič.	Zv. V. a, na 24. str. 8.	O nevihti ne stopajmo pod drevesa in kozolce!	Zv. Vaja na 26. str. 8.
Iznajdba smodnika je način vojevanja čisto premenila.	Zv. V. a, na 24. str. 9.	Nebo samo nam prejasno pričuje, kako velik je Bog!	dto.
Vedi, da je vsak človek po božji podobi vstvarjen!	dto.	Igla magnetica je odprla mornarjem pota po širnem morji.	Zv. Vaja na 26. str. 10.
Vsak stan ima svoje težave. Kdor dolžnosti vse stori, Lehko spi. Slomšek.	Zv. V. b, na 24. str. 9.	Razpad rimskega cesarstva, najdenje Amerike in prekucija francoska so časovni mejniki minulih vekov.	dto.

Lahke pesmice po posluhu v 1., 2., 3. četrtletji.			
„Cesarska“.		„Jezus male“ (pristop) dvoglasno.	
44. Prepelica. (Sl. III.) 1. Pred šolo. (Slavč. II.)		Slava in evangelij.	
44. Prepelica. 2. Po šoli. (Sl. II.)		Darovanje — Svet.	
43. Moj dom. (Majcen II.)		67. Avstrija moja. (Sl. III.)	
dto.		dto.	
62. Moj dom. (Sl. III.)		dto.	
dto.		Obhajilna.	
34. Po jezeru. (Sl. III.)		dto.	
dto.		45. Mlin. (Sl. III.)	
Ponavljjanje dozdej znanih pesmic.		dto.	

*) Na tukajšnji šoli je bilo dozdej možno izvajati le nekaj prostih vaj v šolski sobi in te še le v drugi polovici šolskega leta, zato nisem tega predmeta na drobno navedel.

		Poznavanje in umevanje sekiric.	
66. Franč. Jožef I. (Sl. III.)		36. Kaj imam. (Sl. III.)	
dto.		dto.	
dto.		Alojzijeve.	
61. Popotnikova. (Sl. III.)		dto.	
dto.		12. Zvezde. (Sl. III.)	
dto.		dto.	
Zgoraj navedeni pesmici.		dto.	
48. Majnikova pesem. (Sl. III.)		35. Huda ura. (Sl. III.)	
dto.		dto.	
dto.		Razne pesmice.	